

دینسجام

فصلنامه علمی

پژوهش‌های نهج البلاغه

سال بیست و سوم / زمستان ۱۴۰۳ / شماره ۸۳

شاپا: ۸۰۵۱ - ۱۷۳۵

صاحب امتیاز: بنیاد بین‌المللی نهج البلاغه

مدیر مسئول: سید جمال‌الدین دین‌پرور

سر‌دبیر: محمدجواد ارسطا

هیئت تحریریه:

محمدجواد ارسطا	دانشیار دانشگاه تهران
احمد بهشتی	استاد دانشگاه تهران
منصور پهلوان	استاد دانشگاه تهران
جلیل تجلیل	استاد دانشگاه تهران
سید محمد مهدی جعفری	استاد دانشگاه شیراز
احمد خاتمی	استاد دانشگاه شهید بهشتی
محمد مهدی رکنی	استاد دانشگاه فردوسی
سید مصطفی محقق‌داماد	استاد دانشگاه شهید بهشتی
مجید معارف	استاد دانشگاه تهران
عبداللہ موحدی محب	دانشیار دانشگاه کاشان

ویراستار علمی: حجت‌الله شیرمحمدی

مترجم عربی: علیرضا محمدرضایی / مترجم انگلیسی: ماندانا محمدی کلاهدوز

مدیر اجرایی: محمد حسین محامد

نشانی: قم، میدان شهدا، خیابان حجتیه، بنیاد بین‌المللی نهج البلاغه

تلفن دفتر فصلنامه: ۰۲۵-۳۷۷۳۶۴۴۰

وبگاه: www.nahjmagz.ir / پست الکترونیک: nahjmagz@gmail.com

بر اساس نامه شماره ۳/۱۴۴۹۴۱ در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۴/۲۱ کمیسیون بررسی نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری درجه «علمی - پژوهشی» از شماره ۳۰ به فصلنامه پژوهش‌های نهج‌البلاغه اعطا شده است.

فصلنامه پژوهش‌های نهج‌البلاغه در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) نمایه‌سازی می‌شود.

همچنین در وبگاه‌های زیر به صورت تمام متن قابل دریافت است:

www.nahjmagz.ir

www.isc.gov

www.noormags.com

راهنمای نویسندگان مقالات

۱. مقاله ارسالی باید پژوهشی، گویای نوآوری در مسائل نهج البلاغه و دارای ساختار ذیل باشد:

- ۱- ۱. **عنوان**، کوتاه و گویای محتوای مقاله باشد.
- ۱- ۲. **چکیده**، آینه تمام‌نمای مقاله شامل معرفی موضوع، ضرورت و اهمیت پژوهش و یافته‌های پژوهش باشد.
- ۱- ۳. **واژگان کلیدی**، شامل حداکثر ۶ واژه از کلمات دارای نقش نمایه و فهرست باشد.
- ۱- ۴. **طرح مسئله**، مسئله تحقیق به صورت روشن طرح و تبیین گردد و به پیشینه تحقیق و نوآوری آن اشاره شود.
- ۱- ۵. **بدنه اصلی مقاله**، با جهت‌گیری انتقادی، تحلیلی، مستند و مستدل
- ۱- ۶. **نتیجه**، شامل یافته‌های تحقیق متناسب با طرح مسئله باشد.
- ۱- ۷. **منابع و مآخذ**، با ترتیب الفبایی بر اساس الگوی ذیل:

- کتاب

نام خانوادگی (شهرت)، نام، سال انتشار، عنوان کامل اثر، مترجم یا محقق، شماره جلد، محل نشر، ناشر.
کیندری بیهقی، قطب الدین، ۱۳۷۵ش، **حدائق الحقایق فی شرح نهج البلاغه**، تصحیح: عزیز الله عطاردی، ج ۲، قم: بنیاد نهج البلاغه.

- مقاله

نام خانوادگی (شهرت)، نام، سال انتشار، «عنوان مقاله»، عنوان مجله، شماره، صفحات، محل نشر، ناشر.
حسن زاده آملی، حسن، ۱۳۶۰، «انسان کامل از دیدگاه نهج البلاغه»، **یادنامه کنگره هزاره نهج البلاغه**، ص ۵۹ - ۴۷، تهران: بنیاد نهج البلاغه.

* اگر دو اثر از یک مؤلف با تاریخ مشابه وجود دارد با حروف الفبا متمایز گردد.

* منابع لاتین نیز به همین ترتیب از چپ به راست معرفی شوند.

۲. ارجاع‌ها بر اساس الگوی ذیل درون‌متن باشد:

- کتاب و مقاله: (نام خانوادگی، سال انتشار: جلد / صفحه) مانند: (کیذری، ۱۳۷۵: ۲ / ۱۴۸)

- آیات قرآن، مانند: (بقره / ۵۳)

- متن نهج البلاغه، مانند: (خطبه ۵۳)، (نامه ۵۳)، (حکمت ۵۳)

۳. عبارت لاتین به صورت پاورقی بیاید.

۴. به منابع دست اول ارجاع داده شود.

تذکر جهت ارسال مقاله

— نام و نام خانوادگی نویسنده (نویسندگان)، میزان تحصیلات، رتبه علمی، پست الکترونیکی و شماره نویسنده ضروری است.

- مقاله در محیط *word 2016* به بالا و از طریق سامانه نشریه به نشانی www.nahjmagz.ir ارسال شود.

- حجم مقاله حداکثر ۷۵۰۰ کلمه باشد.

— مقاله ارسالی نباید در هیچ نشریه داخلی و خارجی چاپ شده باشد یا هم‌زمان به مجله دیگری ارسال شود.

— مقاله پس از بررسی اولیه در صورت تناسب با موضوع مجله و رعایت اصول نگارش مقاله جهت داوری دو یا سه داور ارسال می‌شود.

- مقاله پس از تأیید داوران و سردبیر پذیرش و در نوبت چاپ قرار خواهد گرفت.

- مقاله ارسالی در صورت تأیید یا عدم تأیید بازگردانده نمی‌شود.

- مسئولیت مطالب مندرج در هر مقاله بر عهده نویسنده است.

- حق چاپ پس از پذیرش برای مجله محفوظ است.

فهرست

- سخن مدیر مسؤول..... ۷
- آثار دشمن شناسی: (راهبرد بازدارندگی بیداری اسلامی) در ارتقای بصیرت ملی از منظر نهج البلاغه..... ۱۱
فاطمه رضائی / سیده سمیه رضوی کنتی / علی تردست / مرتضی پهلوانی
- اغراض ثانوی جملات خبری در حکمت‌های نهج البلاغه..... ۳۳
رمضان رضائی
- بررسی زبان شناختی برخی از ادوات استیناف در ترجمه‌های فارسی نهج البلاغه
(آیتی، انصاریان، دشتی، شهیدی، فیض الاسلام و مکارم شیرازی)..... ۵۵
مهناز طاهرقلی
- تبیین ضرورت و مصداق شناسی حجت‌خدا از منظر شیعی با تأکید بر نهج البلاغه..... ۸۳
محمد تقی رکنی لموکی
- تحلیل انقلاب بر ضد عثمان بر اساس نهج البلاغه..... ۱۰۵
محمود شفیعی
- سبک‌شناسی تطبیقی ساختار صرفی خطبه اول نهج البلاغه و خطبه‌های صدر اسلام با تأکید بر کارکرد و بسامد..... ۱۲۹
سید هادی میرمحمودی / سید محمد موسوی بفرولی / احمد زارع زردینی
- طراحی و اعتبارسنجی پرسش‌نامه‌ای برای نظام تشویق و تنبیه در سازمان‌های رایج مدیریتی
مبتنی بر آموزه‌های نهج البلاغه و سیره عملی امیرالمومنین علیه السلام..... ۱۵۷
سید یاسر سجادی / مصطفی هادوی نژاد / محمد ضیاء الدینی / ملیکه بهشتی فرد
- گونه‌شناسی و تحلیل تعارضات درون متنی مطرح شده در نهج البلاغه (مطالعه موردی امامت)..... ۱۷۵
محمود کریمی بنادکویی / سید ضیاء الدین علیان‌سب / اعظم حسین پور اصل
- مبانی پاسخگویی مسئولان با تأملی بر راه حل مشکل بیکاری در نهج البلاغه..... ۲۰۳
عبدالامام آقاجری / علی یار حسینی / محمد جواد حیدری
- مبانی و اصول عدالت علوی در مواجهه با بزه‌دیده با تأکید بر بزه‌دیدگی ساختاری..... ۲۲۷
محمد علی حاجی ده‌آبادی / موسی عسکری
- وظایف حکومت در تأمین امنیت از منظر نهج البلاغه..... ۲۵۳
بهمن امینی سده / علیرضا صابریان / رضا کهنساری
- چکیده عربی و انگلیسی..... ۲۸۰

بسمه تعالی

ملاقات با علامه امینی

در یکی از روزهای تابستان حدوداً سال ۱۳۴۰ شمسی مرحوم علامه امینی بدون هیچ گونه خبر و برنامه‌ریزی قبلی به منزل ما آمدند نام و شخصیت ممتاز ایشان که همواره زبانزد مردم به ویژه عالمان و فرهیختگان بود و حضور در محضر آن عالم عاشق فرصت و افتخار بزرگی به حساب می‌آمد مرا به هیجان آورد و در واقع شوکی وارد کرد، لذا سر از پا نشناخته و با شادی و شوق فراوان از ایشان استقبال کردم اکنون پس از گذشت سال‌ها فکر می‌کنم شاید حضور ایشان در منزل ما به خاطر شناخت علامه امینی از جد اعلای اینجانب مرحوم آیت الله آقا سید ابوتراب دربندی که سال‌ها در نجف اشرف تدریس داشته و از علمای بزرگ آن سامان به حساب می‌آمدند، بود. ایشان احساس می‌کردند که ممکن است در دریند شمیران نشانه‌ها و آثاری از آن عالم وارسته وجود داشته باشد و یا حداقل یاد و ذکر خیری باشد و با مطالب و موضوعات دیگر والله اعلم.

در هر صورت علامه امینی حدود ۳ ساعتی در منزل ما بودند و جالب است که در این مدت هیچ سخن متفرقه و معمولی مطرح نکرده و فقط درباره اثر جاودانه خود یعنی کتاب نفیس الغدير مطالب مهم و ارزشمندی اظهار داشته و عنایات ویژه علوی را بیان می‌کردند. ایشان علاوه بر دانش گسترده و اطلاعات وسیع از علوم اسلامی و تاریخی از بیان پرشور و پر احساس و حالتی عرفانی و پرسوز و گداز بهره‌مند بوده و مخصوصاً موقعی که از حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام سخن به میان می‌آمد با اشک و شوق عاشقانه دم می‌زده و فراتر از گفتگوی معمولی عشق و ارادت از سخنان ایشان سرریز می‌کرد. هرچه بود گوش جان به سخنان آن مرد الهی سپرده و از نکات، وقایع و حقایقی که بیان می‌داشتند استفاده می‌کردم و اینکه پای سخنان ایشان درباره کتاب نفیس الغدير می‌نشینیم.

کرامت علوی

ما وقتی جلد اول کتاب الغدير را تألیف و آماده چاپ کردیم می‌بایست برای انجام چاپ در عراق به ۷ اداره دولتی مراجعه کرده و مجوز نشر می‌گرفتیم طبق معمول به ادارات مربوطه رفته و کتاب را برای بررسی و دریافت مجوز نشر تحویل دادیم و منتظر جواب بودیم پس از چند روز و تاریخ مقرر که مراجعه کردیم ورقه‌ای به ما دادند که دیدیم با کمال تعجب با نشر آن مخالفت کرده و به هیچ وجه اجازه نشر داده نشده بود با ناراحتی و

اندوه شدید به منزل بازگشتم و آن ورقه را روی میز گذاشتم و در فکر بودم که چگونه در یک کشوری که اکثریت با شیعیان است نشر کتاب علمی و تحقیقی درباره امیرالمومنین علیه السلام و غدیر اجازه نشر ندارد. در هر صورت آن شب سپری شد فردا صبح که دوباره به سراغ آن ورقه رفتیم با تعجب دیدیم که گویا شخصی در آن نامه دست برده و نقطه‌ای را اضافه کرده که به صراحت دلالت بر مجوز نشر کتاب الغدیر است هرچه تفحص کردم و از افراد خانواده پرسیدم که آیا شما در این ورقه دست برده‌اید همه بالاتفاق گفتند که ما اصلاً از آن خبر نداریم و به آن دست نزده‌ایم. بار دیگر به آن ورقه دقت کردم و متوجه شدم که دیشب مگسی روی آن کلمه منفی نشسته و نقطه‌ای ایجاد کرده که معنایش مجوز صریح نشر است دانستم که آن مگس مامور الهی بوده تا این پیام حق به گوش جهانیان برسد لذا با اطمینان خاطر نشر کتاب را شروع کردیم ولی پس از یکی دو روز، یا بیشتر مأمورین دولت عراق به سراغ من آمدند و به شدت اعتراض کرده که چرا برخلاف قانون و ممنوعیت نشر این کتاب آن را منتشر کرده‌اید و من وقتی ورقه را نشان دادم و آنها هرچه بیشتر دقت کردند و دیدند که هیچ اثری از دست بشری در آن دخالت نداشته لذا با شرمندگی تسلیم شده و دست از سرما برداشته و ما به کار خود ادامه دادیم این اولین کرامت و عنایت ویژه علوی در نشر اندیشه علوی در مجموعه گران سنگ الغدیر بود.

اتصال اسناد الغدیر تا زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

علامه امینی سخنان خود را ادامه داده و به مطلب مهم دیگری اشاره کردند بشنوید:

ما در تحقیقات خود راجع به اسناد "غدیر" به منابع مختلف و معتبر اهل تسنن مراجعه می‌کرده و از آنها در اثبات غدیر و ولایت امیرالمومنین علی علیه السلام استفاده و استناد می‌کردیم از جمله کتاب «موطأ مالک» که روایات آن تا زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله یکصد سال فاصله دارد و در این فاصله زمانی باید راویانی باشند که اسنادشان به زمان آن حضرت متصل باشد لذا مجدداً به تحقیق و تفحص پرداختیم تا راویان و اسناد این زمان را هم پیدا کنیم در این رابطه سفرهای تحقیقی را شروع کرده و به کتابخانه‌های ایران و مصر و عراق و دیگر کشورها مراجعه کردیم و اثری از آنچه می‌خواستیم نیافتیم دوباره به حضرت امیر علیه السلام متوسل شدم و به تحقیق و تفحص ادامه دادم تا به کتابخانه‌ای در سوریه رسیدم که مربوط به «ناصری‌ها» بود با علاقه و شوق فراوان بدان مراجعه کردم و دیدم که تمام منابع مورد نظر در این کتابخانه موجود است و متوجه شدم که دستی چند قرن پیش همه این منابع را در اینجا جمع و نگهداری کرده که شیعه و مسئله غدیر را در مشکل قرار دهد. در هر صورت مشغول مطالعه و بررسی کتاب‌ها و فیش برداری بودم که متصدی کتابخانه که پیرمرد ناصبی

بد اخلاقی بود اعلام کرد که زمان حضور در کتابخانه به پایان رسیده و باید محل را ترک کنید من که تازه به این منابع دست پیدا کرده بودم اصرار کردم که اجازه دهد ساعات بیشتری در کتابخانه بمانم ولی او موافقت نکرد و هرچه بیشتر اصرار می کردم انکار او هم بیشتر می شد تا سرانجام گفت تنها یک راه دارد و آن این است که شما در کتابخانه بمانید و من درب را به روی شما می بندم تا فردا که دوباره بیایم و در را باز کنم و من هم قبول کردم و او درب را قفل کرد و مرا در کتابخانه تنها گذارد و رفت. راقم این سطور می گوید علامه امینی دیگر توضیح نداد که در این ۲۴ ساعت که در کتابخانه بود چگونه زندگی می کرد و از نظر غذا و بهداشت و تجدید وضو در چه شرایطی بود و البته ما هم سوال نکردیم و این از بزرگواری و شخصیت بلند آن عالم وارسته بود که نخواست سختی ها و مشکلات خود را بازگو کند در هر صورت ایشان می فرمود ما از این کتابخانه در طول چند شبانه روز یکصد هزار فیش تهیه کرده و کتاب الغدير را کامل کردیم و حکایت های دیگر که هر کدامش کرامت و عنایت ویژه علوی بود.

بنیاد نهج البلاغه و علامه امینی

در پایان جلسه با علامه امینی و بهره‌وری از بیانات به نکات مهمی که ایشان بیان کردند از ایشان پرسیدم که چطور شد شما به فکر تالیف کتاب الغدير افتادید؟ آن عالم سخت کوش و خستگی ناپذیر فرمود: من سال ها در حوزه علمیه نجف اشرف بودم، درس می خواندم و درس می دادم یک روز به حرم حضرت امیر علیه السلام مشرف شدم و پس از زیارت و توسل عرض کردم آقا جان ما سال هاست که در خدمت شما هستیم درس می خوانیم و درس می دهیم ولی درخواست می کنم که «یک کاری به دست من بدهید». از حرم که بیرون آمدم فکر تالیف الغدير در ذهنم پدید آمد و به دنبال آن حرکت کردم تا به این موفقیت الهی دست یافتم.

من هم که در آن زمان طلبه جوانی بودم و از این عنایت علوی به علامه امینی به خود آمدم و نیت کردم و از حضرت خواستم که چه خوب است که امام علیه السلام یک کاری هم دست من بدهند، از این نیت و ابتهال شاید حدود ۱۰ سال گذشت و بنده پس از انتقال به تهران و ادامه فعالیت های علمی و تبلیغی روزی در اتاقی تنها نشسته و دفتر و قلمی در دست داشتم که بدون تفکر ویژه و مطالعه خاصی و بدون مشورت و جلسه با دوستان قلم در دستم چرخید و نوشت: "بنیاد نهج البلاغه"

نمی دانم شاید الهامی و عنایتی از سوی امیرالمومنین علی علیه السلام بود و شاید دعا و نیت ۱۰ سال قبل من مستجاب شده بود و از بین ده ها و صدها عنوان و طرح ها و پژوهش ها این موضوع به "ذکر" و "ذکر"

من رسید که بدون تردید و ابهام قاطعانه این پیام را دریافت کرده و با جدیت و به دنبال آن حرکت کرده و تمام تلاش و عمر خود را وقف این کار کردم. در آن روزگاران از نهج البلاغه در زبان فارسی و رایج فقط ترجمه مرحوم فیض الاسلام در دست بود و افراد معدودی از آن خبر داشتند و حتی از نظر دولت طاغوت داشتن این کتاب برای مردم به ویژه جوانان و دانشجویان جرم و موجب بازداشت بود. کوتاه سخن آنکه اینجانب با اراده قوی و انرژی زائد الوصفی کار نهج البلاغه را شروع کردم ابتدا از دوستان هم دوره‌ای در قم: شهید مصطفوی، مرحوم موحدی ساوجی و مرحوم حاج شیخ علی حیدری دعوت به همکاری کرده و مطالعه و تحقیق و فیش برداری از متن نهج البلاغه را در دستور کار قرار دادیم و دوستان هم با کمال محبت و بزرگواری پذیرفتند.

روش تحقیق

قرار شد دوستان نهج البلاغه را با دقت مطالعه و فیش برداری کنند و هر یک قسمتی از نهج البلاغه را پذیرفته و موضوعات آن را استخراج و در جلسه مشترک به مقابله و اصلاح و تکمیل آن اقدام کنند که این کار چند ماه طول کشید تا کل نهج البلاغه در ۵ هزار فیش و بیش از یکصد موضوع آماده شد. یکی از محصولات این جلسات تألیف رساله و کتابی درباره نهج البلاغه، مؤلف و سیر تاریخی، تدوین و سایر مطالب مربوطه بود که توسط مرحوم حجت الاسلام والمسلمین آقای موحدی ساوجی انجام گردید و به چاپ رسید. اکنون حدود ۵۰ سال از این ماجرا می‌گذرد و دوستان ما همگی به رحمت ایزدی پیوسته و ان‌شالله پاداش خدمات صادقانه خود را به مقام ولایت علوی از خداوند متعال دریافت کرده و مشمول عنایات آن حضرت خواهند شد. در پرتو زحمات مخلصانه دوستان تاکنون حدود ۳۵۰ کتاب، فصلنامه، نشریه درباره نهج البلاغه و امیرالمومنین علی علیه السلام تحقیق، تألیف، ترجمه و بارها چاپ و تیراژ بعضی از آنها به ۵۰ هزار شماره رسیده است. در خاتمه لازم می‌دانم از دوستانی که در این ۵۰ سال فراتر از یک کار پژوهشی و انتشاراتی با تحقیق و عشق و علاقه، همفکری و همکاری کرده و زحمت کشیده‌اند چون حجج اسلام مرحومان: حاج سید یحیی علوی، حاج سید جواد مصطفوی، حاج سید ابراهیم سیدعلوی رحمتهما، حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ عبدالحسین معزی و فرزندانم آقایان حاج سید محمدرضا و حاج سید محسن دین پرور تشکر و قدردانی کنم و اجر وافر برای دوستان از خداوند متعال مسئلت نمایم.

سیدجمال الدین دین پرور